

KONST- PROGRAM

**VÅR
VIK**
TROLLHÄTTAN

INNEHÅLL

Vårviks konstprogram	3
Vårvik, Trollhättans nya hållbara stadsdel	4
Konst i våra gemensamma rum	6-7
Några konstabegrepp	8-9
Stridsberg & Biörk och industriarvet	10-13
Trollhättan stads arbete med offentlig konst	14
Konst i Vårvik	15
Teman att inspireras av	16
Utsedda platser för konst	17
Stridsbergs torg	17
Gläntan	17
Thyras park	17
Förslag till platser	18
Konst på förskolan	18
Vård och omsorgsboende	18
Dold konst i naturen	18
Konst Industri- och kulturarvsslingan	18
Kvartersmark och boendemiljöer	18
Kontakt	20

Vårviks konstprogram

Konstprogrammet för Vårvik rymmer en vision att berika området med konst och ge fler människor tillgång till konst. Syftet med konstprogrammet är att ringa in förutsättningar och möjligheter och utifrån det presentera idéer och principer för konst på Vårvik.

Programmet är ett viktigt underlag i arbetsprocessen att över tid tillföra konstgestaltningar i området.

När konstprogrammet formuleras har Vårvik ännu inte befolkats, men inför kommande konstupphandlingar förordas att dialog skapas med boende, verksamma och besökare.

I den komplexa process som etablerandet av en helt ny stadsdel innebär, ger detta

övergripande konstprogram en ömsesidig insikt av skeenden som den offentliga konsten inbegriper.

I Vårviks konstprogram undersöks och identifieras platser och sammanhang som är lämpliga för konstgestaltningar. Föreslagna teman inger en stämning och skapar inspiration för konstnärliga gestaltungs-perspektiv, men är inte detaljstyrande för konstnärer som i senare skede bjuds in att tolka konstuppdrag.

Framtagandet av konstprogrammet har skett i dialog mellan Trollhättan Exploatering AB, Trollhättans Stads Kultur- och fritidsförvaltning samt konstkonsult Zsuzsanna Larsson Gilice från Konstnärscentrum Väst.

Värvik, Trollhättans nya hållbara stadsdel

På västra sidan om Göta älv, bara en km från Trollhättans stadskärna ligger Värvik. Att utveckla en helt ny stadsdel, i ett centralt läge i en stad, är unikt.

Planeringen av Värvik startade i översiktsplanen som antogs 2013. Då blev industriområdet Källstorp och friluftsområdet Knorren utpekade som ett utvecklingsområde för bostäder. 2015 startade Trollhättans Stad arbetet med en fördjupad översiktsplan för Värvik, vilken antogs av kommunfullmäktige september 2017.

På Värvik planeras ungefär 1600 bostäder, verksamhetslokaler, arbets-

platser, boendeservice, förskola och vård- och omsorgsboende. Kulturföretagande och konst är viktiga delar i stadsdelen. Höga krav ställs på social och ekonomisk hållbarhet då Värvik är en plats för alla, oavsett skede i livet. I Värvik ska alla kunna bo, verka och påverka, gammal som ung. En ny älvbro, Stridsbergsbron, byggs och väntas färdigställas årsskiftet 2022/23.

Målbilden för Värvik är tydlig, en hållbar, grön och livlig stadsdel med platser och stråk som bidrar till möten, rekreation och aktivitet. Inom stadsdelen prioriteras fotgängare, cyklister och kollektivtrafik. Älven och det gröna ger Värvik karaktär. Den kulturhistoriska industrimiljön

bevaras och ger Vårvik ytterligare en dimension.

I denna stadsdelsutveckling är satsningen på konst en viktig del av gestaltningen och upplevelsen.

Namnet Vårvik härrör från gården Vårviks Gård med anor från 1600-talet. Stadsdelsnamnet knyter ihop det framtida Vårvik med områdets historia från tiden då Göta Älv utgjorde gräns mellan Norge och Sverige. Industri- arvets närvaro finns dessutom representerat i hur gator och platser har namngivits.

Trollhättans strategiska läge som centrum i sitt omland och närheten till storstadsregioner, natur, tillgång till högskola, en levande stadskärna och en positiv arbetsmarknad innebär att stadens ambition är att bli 70 000 invånare till år 2030.

Vårvik är en plats med höga kultur- och naturvärden, främst genom industri- arvet efter Stridsbergs & Biörck som är

ett riksintresse gällande kulturmiljö. Älvrummet utgör ett viktigt livsrum för djur- och växtliv och där planeringen av stadsdelen har tagit stor hänsyn till den hotade dammfladdermusen, framför allt när det gäller ljussättning och färgsättning på bebyggelsen.

Att promenera i Vårvik ger en sinnlig och häftig upplevelse av älvrummet, vatten, naturen genom berg i dagen och storvuxna ekar vid Knorren. Samtidigt minner promenaden bland industribyggnaderna i Stridsbergs- området om gångna tider. Tankarna virvlar irrationellt som älven. Vad drömde människorna som levde och verkade här förr. Stadens rationella brus som bakgrund till människors aktiviteter och sorl. Vi lyfter blicken tillsammans och skapar goda livsmiljöer och drömmar för lång tid framöver.

 *Lugnet i Vårvik
ger tid för konst*

Konst i våra gemensamma rum

Den offentliga konsten har alltid ett stort egenvärde och inrymmer något som är annorlunda mot platsen för övrigt. Våra gemensamma rum används till vardagliga möten och är samtidigt komplexa platser dit allmänheten enkelt har tillträde. När konsten möter publiken utanför den etablerade konstscenen förmår den att kommunicera gränsöverskridande och till varierade målgrupper. Konst och kultur är en viktig del av samhällsbygget och därför behöver politiken och civilsamhället skapa goda förutsättningar för att kulturen ska kunna uppstå.

Redan 1937 inrättades Statens konstråd för att verka för att samtidskonsten skulle bli ett självklart inslag i samhällsmiljön. Genom att staten agerade förebildligt har initiativet lett till att flertalet av landets kommuner och regioner idag inser betydelsen av omsorgsfullt skapade och kreativa gemensamma rum.

Offentlig konst interagerar med den specifika kontexten genom platsens

arkitektur, identitet, behov och de mänskliga aktiviteter som pågår där. Samarbeten mellan konstnärer och övriga aktörer i utvecklandet av det offentliga rummet är viktiga. Många konstnärer är innovativa vad gäller att få flera perspektiv att mötas. Den konstnärliga friheten ska värnas, för i en skärningspunkt kan detaljen uppstå som ger magi till en annars kanske anonym offentlig plats.

Inom samtidskonsten finns ofta ett starkt intresse för frågor som angår oss alla, alltifrån sociala strukturer, arkitektur, stadsplanering till existentiella frågor. Genom konstnärliga gestaltningsprocesser öppnas en plats och dess sammanhang upp för vidare tolkningar, emotionell och konkret kunskapsutveckling. Om estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara, kan det offentliga rummet på riktigt bli den plats som vi skapar tillsammans.

Engagerande och inkluderande

Några konstbegrepp

KONSTGESTALTNING kan jämföras med begreppet konstnärlig gestaltning eller den äldre termen konstnärlig utsmyckning. En konstgestaltning utarbetas av en professionell konstnär med utbildning inom yrket eller motsvarande kompetens. I regel finns en grad av offentlighet på platsen där konstgestaltningen ska finnas. Den offentliga konsten blir med tiden ett värdefullt inslag i kulturmiljön, och behöver på samma sätt en plan för skötsel. Om ett konstverk i det offentliga rummet flyttas av någon anledning, brukar människor uttrycka att de saknar "sitt" konstverk.

PERMANENT KONST skapas för en specifik plats eller kontext. Konsten kan vara permanent eller demonterbar, ska hålla över tid som överstiger exempelvis 10 år såväl visuellt som materialmässigt, tekniskt och funktionellt. Konst i offentlig miljö kan bestå av olika material och medier; allt från det vi uppfattar som konkreta, klassiska material såsom brons till nya medier, video och material /koncept som är resultatet av konstnärliga experiment.

PLATSSPECIFIK KONST/BYGGNADSANKNUTEN konst tas fram specifikt för en plats och den verksamhet som bedrivs där. Hur ser arkitekturen, planeringen och landskapet ut på platsen? Vilka är platsens unika förutsättningar, kulturella, och politiska perspektiv? Målgrupper för konsten spänner över olika åldrar, bakgrund och förutsättningar.

TEMPORÄR/TILLFÄLLIG KONST i det offentliga rummet kan vara när en konstnär/konstnärsgrupp driver en konstnärlig process med eller utan medaktörer i en specifik kontext. Resultatet blir inte nödvändigtvis ett bestående fysiskt konstverk. Ett exempel är performancekonst, ett slags konstnärlig handling, vilken kan lämna spår i medvetandet hos publiken, men inte går att uppleva i efterhand annat än genom text dokumentation eller ett kollektivt minne. Ett annat exempel är en temporär intervention/ingripande på en plats i det offentliga, som är gjord för att finnas under en begränsad tid. Det kan röra sig både om ett fysiskt verk och/eller i kombination med en process som konstnären utför på egen hand eller tillsammans med människor från platsen tex ett bostadsområde.

POLITIK FÖR GESTALTAD LIVSMILJÖ Våren 2018 lade Sveriges regering fram en samlad politik för det som kallas gestaltad livsmiljö (Prop. 2017/18:110). Boverket har samordningsansvar för dessa komplexa frågor, tillsammans med ArkDes, Statens konstråd samt Riksantikvarieämbetet. Genom konkreta strategier och kunskapsutväxling mellan aktörer inom arkitektur, form, design och konst är det nationella målet att nå ett hållbart och mer jämlikt samhälle. Existerande kulturhistoriska värden ska införlivas i framtida plan- och byggprocesser och utvecklandet av våra gemensamma livsmiljöer för framtiden. Gestaltad livsmiljö är där vi lever våra liv och något vi alla påverkas av; allt från det lilla dörrhandtaget, mellanrummen mellan huskroppar, grönområden till större stadsomvandlingar.

Strids

Stridsberg & Biörck och industriarvet

I den "Kulturmiljöutredning inför förnyelse av området" från 2018, konstaterades starka kulturhistoriska yttre och inre värden vad gäller bebyggelsen, platsbildningar och siktlinjer i det gamla fabriksområdet. Riksantikvarieämbetet definierar begreppet kulturarv som materiella och immateriella uttryck för mänsklig påverkan: spår, lämningar, miljöer, strukturer, system, verksamheter, traditioner, kunskaper, namnskick med mera. För att specificera en särskild del av ett kulturarv kan vi tala om tex det biologiska kulturarvet, modernismens kulturarv eller som här i Vårvik; det industriella kulturarvet. Med kulturmiljö menas i korthet den av människor påverkade miljön och som i varierande grad påverkats av mänskliga aktiviteter. En kulturmiljö kan avgränsas till en specifik anläggning, ett landskapsavsnitt, en bygd etc. Stridsberg & Biörck är en välbevarad kulturmiljö som ingår i Trollhättans Stads industriarv.

Stridsberg & Biörck, ofta kallat Stridsberg, grundades 1868 i Torshälla av ingenjör Ernst Stridsberg, som vistades en tid i England där han lärde sig att tillverka härdade stålblad. 1879 flyttades tillverkningen till Trollhättan vid Gullön vid älven, för att senare flytta strax norr om järnvägsbron till den del som numera är Vårvik. Stridsbergs var först med härdade sågblad och

maskinknivar i Sverige och kom att bli kända långt utanför landets gränser. Företaget framställde högkvalitativa produkter som skeppades ut i världen. I Trollhättan och bland dem som arbetade på Stridsberg fanns en stor yrkesstolthet över produktionen. Som mest hade företaget ungefär 450 anställda arbetare och 35 ingenjörer. På 70-talet ökade konkurrensen från utlandet, företaget såldes i slutet av 80-talet för att så småningom läggas ner 1991.

I Värvik finns idag en välbevarad industri- miljö med flera karaktärsbyggnader från början av 1900-talet. Området ingår i riksintresset för kulturmiljö och representerar en viktig del av Trollhättans

industri- historia. Ur ett kultur- och industri- historiskt perspektiv är det intressant att se den omsorg som lades vid byggnadernas fasader, samtidigt som lokalerna skulle vara funktionella. I förvandlingen från nedlagt industriområde till en ny levande del av staden har några karaktärsbyggnader identifierats som möjliga att bevara: Huvudkontoret från 1910–11, Filfabriken som är ett stiligt exempel då en industribyggnad lånar

FRAMTIDEN
MÖJLIGHETER

arkitektoniska detaljer från historien, Martinverket från 1901 med enorm rymd för martinugnens hanterande, Hisstornet samt Hyveljärnsfabriken och Skyddsrummet. Ny bebyggelse kommer att koppla till det som redan existerar i form av färgskala, materialval och omsorg om detaljer. Upprustning och underhåll av befintliga karaktärsbyggnader ska ske med material som användes ursprungligen. Inventarier såsom svänghjul i Martinverket är ett

tidsdokument som ska bevaras. Det är viktigt att allmänheten kan uppleva kulturbyggnaderna både exteriört och interiört.

Även hur byggnaderna etablerades i förhållande till varandra vittnar om ett genomtänkt produktionsmönster för att minska transportvägar och effektivisera arbetet. Logistiken för vägen från råvara till slutprodukt är fortfarande läsbar och viktig för den fysiska upplevelsen av miljön. Känslan av det gamla som möter nytt, svunna tiders rumslighet och skikt av olika material kommer att bidra till Värviks speciella karaktär.

Konsten att ta vara på tiden

Trollhättans Stads arbete med offentlig konst

Trollhättans Stad arbetar utifrån styrdokumentet "Offentlig miljö som konstform - Fyrbodals-modellen" som är en gemensamt framtagen modell för hur kommunerna ska arbeta med en ökad kvalitet gällande gestaltning av Trollhättans Stads arbete med offentliga konstver. Nyckelord i modellen är delaktighet, identitet, inspiration, mötesplats, rörelse, skönhet, tillgänglighet, trivsel, trygghet och överraskning. Stygruppen för offentlig miljö som konst-

form (OMSK) bereder gestaltningsprojekt kopplade till bygg- och utvecklingsprojekt i Trollhättan. I denna styrgrupp medverkar tjänstepersoner från Trollhättans Stad, AB Eidar Trollhättans Bostadsbolag, Kraftstaden Fastigheter samt Trollhättan Energi. Kultur- och fritidsförvaltningen köper årligen in offentlig konst till kommunens konstsamling och det offentliga rummet. Ytterligare medel till offentlig konst kan äskas hos Kommunstyrelsen.

DELAKTIGHET, IDENTITET, INSPIRATION, MÖTESPLATS, RÖRELSE, SKÖNHET, TILLGÄNGLIGHET, TRIVSEL, TRYGGHET OCH ÖVERRASKNING.

Konst i Vårvik

- ska berika den upplevda miljön för dem som bor, verkar och besöker området
- ska ge stadsrummet nya värden och stärka identiteten
- ska tillföra Vårviks kulturhistoriska identitet en samtida spegling
- ska samverka med natur- och kulturhistoriska värden
- ska vara tillgänglig för alla och inbjuda till dialog

Platser för konst

Ett antal identifierade eller möjliga platser och sammanhang som passar för konstsatsningar och/ eller där uppdragsgivaren uttryckt önskemål om konst. Läs mer på sidan 17 och 18.

Teman att inspireras av

INNOVATION

FRAMTID

LOGISTIK

LJUS

STÅL

VATTEN

HANDKRAFT

NATUR

INDUSTRIARV

KULTURARV

ÄLVEN

Utsedda platser för konst

1 STRIDSBERGS TORG

Vårviks första konststoppdrag är ett permanent verk på Stridsbergs torg som är navet i stadsdelen, platsen för mötet, vistelsen och sociala integrationen i en historisk och kulturellt rik miljö. Torget omfamnas av prunkande grönska som återspeglar våra årstider och skapar skydd om vi så önskar. Konstgestaltningen har ett högt symbolvärde för såväl Stridsbergs torg som för hela Vårvik.

Förutsättningar för gestaltungsopdraget har bland annat varit att förstå Stridsbergs & Biörck, ett världsledande företag som förknippades med yrkesskicklighet och högkvalitativa produkter. Det arkitektoniska uttrycket och omsorgen om material hos befintliga industribyggnader och planerad bebyggelse. Gestalta människan bakom produkterna; handens arbete, precision och erfarenhetsbaserad kunskap, Stridsbergs var en tung industrimiljö, men innehöll till lika stor del andra berättelser.

2 GLÄNTAN

Gläntan är ett litet parkområde vid en av Vårviks entréer. Genom Gläntan kan man promenera på en liten grusgång. Här möts grönska, planteringar, sittplatser och konst. Här är det liv och rörelse då gång- och cykelvägen är precis i anslutning till Gläntan. Platsen möter upp huvudgatan med en större raingarden, där vatten renas och växtligheten gynnar biologisk mångfald.

3 THYRAS PARK

Thyras park ligger precis vid älven, Stridsbergsbron och ett bostadskvarter. Här går Strandpromenaden fram och uppvisar en spännande variation i landskapet. Berg i dagen och gamla karaktärsfulla tallar möts då man vandrar här. En plats för rekreation, vila och vattennära upplevelser.

Parken är uppkallad efter Thyra som var dotter till Ernst Stridsberg, en av grundarna till Stridsberg och Biörck. Thyra var socialt engagerad och en drivande kraft för barnhemmet Stridsbergsgården i Trollhättan.

Vid utlysning av konststoppdrag till Thyras park kan man med fördel söka efter konstnärskap som arbetar medskapande och inbegriper socialt arbete utifrån en konstnärlig infallsvinkel. Stridsbergs var en tung industrimiljö som dominerades av män, men här finns till lika stor del familjernas och kvinnornas berättelser. Thyras park är en lämplig plats att lyfta dessa berättelser, genom konstnärlig gestaltning. Här ser vi gärna en skulptural gestaltning med personligt tilltal, taktila värden och kanske föreställande inslag.

Plats för uttryck som ger nya intryck

Förslag till platser

4 FÖRSKOLAN

Den nya förskolan på Vårvik är förslagsvis en strategisk plats för konst både interiört och i utomhusmiljö och som en del av Barnens Vårvik. Den konstnärliga processen bör genomföras på ett sätt så att barn kan vara delaktiga.

Konst är en del av mänsklig kommunikation och vidgar barnets erfarenhets- och livsvärld. Den kan ge inspiration till eget skapande, lek och rörelse. Konsten tränar barnet, ja oss alla, att reflektera kring omvärlden, våga vara kritisk och våga ställa frågor. FNs konvention om barns rättigheter anger att alla barn har rätt att få ta del av kultur i form av till exempel konst.

5 VÅRD- OCH OMSORGSBOENDE

Vård- och omsorgsboende är hemma och samtidigt en arbetsplats och konst tillför miljön ett inspirerande värde.

De som bor är del av ett socialt sammanhang, levd tid, tiden i nuet och har behov av omsorg i varierad grad. Äldre personer är inte en enhetlig grupp utan varje person har sin egen bakgrund, erfarenheter och egenskaper. Konstgestaltning på ett vård- och omsorgsboende ska kännas angelägen för olika målgrupper: de boende/omsorgstagare, personal, anhöriga och vänner på besök, och fungera i samklang med arkitekturen.

6 DOLD KONST I NATUREN

Promenadstråket vid älven och i rekreationsområdet Knorren skulle förmeras med utplacerade konstverk som kan upptäckas. Kanske är konsten dold vid första ögonkastet och dyker upp först när den som är på promenad eller joggingtur låter sig lockas in i grönskan.

Naturens närvaro är stark i Vårvik och att konkurrera med naturen i form av konst låter sig kanske bäst göras i det dolda. Det finns en glädje i att upptäcka konst ute i olika årstider och väderlek.

7 INDUSTRI- OCH KULTURARVSSLINGAN

Konst i möte med industrihistorien genom en interaktiv promenad, som krockar i den tidigare logistiken och "Vägen för stålet" som behövdes för att få Stridsbergsfabriken att fungera. Hur kan denna logistik synliggöras? Skulle kunna innefatta de bevarade industribyggnaderna och maskinutrustning och vara ett sätt för allmänheten att få tillgång till dessa miljöer.

8 KVARTERSMARK OCH BOENDEMILJÖER

Vårviks konstprogram kan vara ett stöd för fastighetsägare som investerar i konst i samband med nybyggnation. Konstgestaltningar på kvartersmark och i boendemiljöer är ett viktigt komplement till konst i den offentliga miljön och tillför ett värde för hela Vårvik. Övuntade platser för konst i boendemiljö kan vara i anslutning till parkeringshus, som i Vårvik är placerade under mark.

*Vill du veta mer
om konstprogrammet?*

Tveka inte att höra av er till mig.

Malin Nyberg

Stadsutvecklingschef

Aktuell info på varvik.se/kontaktuppgifter/

www.varvik.se

